

GELENEKSEL ÇANAKKALE SERAMİKLERİNDE YENİ NESİL SERAMİKÇİLER: ŞERİFE BİÇİCİ VE BURAK ÇİFTCİ'NİN ÇALIŞMALARINDA GELENEKSEL ÜSLUP VE ÇAĞDAŞ YORUM NEW GENERATION CERAMICISTS WORKING ON TRADITIONAL ÇANAKKALE CERAMICS: TRADITIONAL STYLE AND MODERN TONE OF THE WORK OF ŞERİFE BİÇİCİ AND BURAK ÇİFTCİ

Ayşe GÜLER¹

ÖZET

20. yüzyılın sonlarında yaygın tanınırlığa ulaşan Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin yeniden canlandırılması ve yaşatılması amacıyla gerçekleştirilen çabalar, 21. yüzyılın başlarına uzanan kısa geçmişe sahiptir. Çanakkale ilinde, kurumlar, sektörler, sivil toplum örgütleri, akademili ve alaylı bireyler tarafından, yerel geleneksel seramikleri yeniden üretmek ve sürdürülebilirlik koşullarını oluşturmak amacıyla, çok yönlü ve çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ancak, çözüme ulaştırılmayan en temel sorun, üretim için gönüllü, birikimli ve yeteneklerini bu yönde geliştirmiş eğitimli bireylerin eksikliği olmuştur. Çanakkale'de bu süreçte tanıklık ederek yetişen yeni nesil genç seramikçiler, Geleneksel Çanakkale Seramiklerine sahip çıkmaya ve üretmeye başlamış ve günümüzde Çanakkale ilinin seramik çehresini yeniden aydınlatacak dönüşümün erken örneklerini göstermişlerdir. Şerife Biçici ve Burak Çiftci Geleneksel Çanakkale Seramikleri üreten yeni nesil seramikçilerdendir. Her iki genç sanatçının, zanaat ve sanat birlikteliğiyle gelişen özgün üslup ve yorumlarında, Geleneksel Çanakkale Seramiklerini geleneğin içerisinde kalarak sürdüren ve çağdaş yorumlarında geleneksel kaynağını gösteren iki ayrı üretim yaklaşımı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Geleneksel Çanakkale Seramikleri, Geleneksel Üslup, Şerife Biçici, Burak Çiftci

ABSTRACT

Efforts to resurrect and sustain traditional Çanakkale ceramics at the end of the 20th century, have a short history that goes back to the beginning of the 21st century. Various multifaceted studies and events have been conducted to generate the right conditions for the reproduction and perpetuation of local traditional ceramics by institutions, related sector, non-governmental organizations, and academically and self-educated individuals in Çanakkale. However, the main problem that studies and events cannot solve is the lack of educated and knowledgeable individuals willing to devote themselves to production, and who have developed their skills in this direction. The new generation of young ceramicists who grew up witnessing this process in Çanakkale, began to look after and produce traditional Çanakkale ceramics, and their early examples have brought the ceramic features of Çanakkale back into the limelight. Şerife Biçici and Burak Çiftci are among this new generation of ceramicists who produce traditional Çanakkale ceramics. Both young artists have developed styles and tones through the combination of craft and art and different production approaches which sustain the styles of traditional Çanakkale ceramics and show them in modern tones.

Keywords: Ceramics, traditional Çanakkale ceramics, traditional style, Şerife Biçici, Burak Çiftci

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, Çanakkale, Türkiye, aguler@comu.edu.tr

1. GİRİŞ

İşkân tarihi Alt Paleolitik Çağ'a uzanan Çanakkale'nin [1] M.Ö. 6000'lerde başlayan kesintisiz seramik kronolojisinde, 17. yüzyıl sonları [2] ve 20. yüzyıl ortaları arasında tarihlendirilen seramik repertuarı geleneksel kimlikleri ile değerlendirilmektedir. Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin tarihsel süreci ve yakın döneme ait araştırmalar ve çalışmalar Karaöz tarafından bir makalede derlenmiştir [3]. Sanat tarihsel ve deneysel yönelimli çalışmalara rağmen, sürdürülebilir bir geleneği gösteren üretimin yetersizliği izlenilmektedir. Yaşayan son Çanakkale Seramikleri ustası İsmail Bütün, üretimdeki yetersizliğin nedenini usta üretici eksikliği ile ilişkilendirmekte, usta çırak ilişkisi ile çocukluk dönemlerinden yetiştirilecek bireylerin olmamasına serzenişte bulunmakta, hobi niteliğinde kursların, sürdürülebilir gelenek hedefi için ideal olmadıklarını belirtmektedir [4]. Günümüzde gerçekleşmesi mümkün görünmeyen usta çırak ilişkisi yerine, yeni nesil seramikçilerin üretimlerini teşvik edecek ve destekleyecek alternatif çözümlerin, mevcut varlıklar üzerinden üretilmesi gerekmektedir.

Çağdaş Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin canlandırma ve yaşatma çalışmalarında yakın tarihe ait başlıca etkili kazanımlar: 1) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde (ÇOMU) Güzel Sanatlar Fakültesi'nin (2002) ve Çanakkale Seramikleri Araştırma Merkezi'nin (ÇASEM) kurulması (2000), 2) Mezun öğrenci sayısının artması ile 20. yüzyıl sonlarında birkaç atölyenin üretim yaptığı Çanakkale'de, son yirmi yıl içerisinde atölye sayısının otuzun üzerine çıkması ve seramik üretiminde okullu üreticilerin yer almaya başlaması, 3) Geleneksel seramiklerin canlandırılması ve yaşatılmasına yönelik tesis edilen kamu bilinci, koleksiyonlarda toplanan eser sayısındaki artış, 4) Çanakkale Seramik Müzesi'nin açılması (2013) ve koleksiyon sergilerine ev sahipliği yapması, 5) Çanakkale Belediyesi'nin Kalkınma Ajansı Projesi [5] kapsamında Anı Eşya Üretim merkezi kurulması (2010) ve bu merkezde üretim ve eğitim için Geleneksel Çanakkale Seramikleri Ustası İsmail Bütün'ün yetkilendirilmesidir.

Bildiri metninin amacı, Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin sürdürülebilirlik olanaklarının; biçimsel karakteristiklerinin, değiştirilemez, değişebilir/dönüşebilir niteliklerinin çözümleyici ve tanımlayıcı yaklaşımla belirlenmesine ve geleneksel üretimin yaşatılmasına katkı sağlayabilmektir. Bu bağlamda öngörülen belirlemelerin ardından, seramik sanatçıları Şerife Biçici ve Burak Çiftci'nin eserlerinde görülen geleneksel ve çağdaş nitelikler örneklendirilmekte ve üretimlerini etkileyen motivasyon unsurlarına değinilmektedir.

2. GELENEKSEL ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

Seramik üretiminin Orta Çağ'dan günümüze tarihsel gelişim süreci içerisinde ulaştığı teknolojik, ekonomik, siyasal boyutlar, yerel kaynaklar ve kültürel çeşitlilik kimi toplumlarda özgün büyük geleneklerin oluşmasını sağlamıştır. Literatürde, İslam Seramikleri kapsamında İznik ve Kütahya Seramik ve Çinileri ile birlikte yer alan Geleneksel Çanakkale Seramikleri [6] bulunduğu coğrafyanın tarihsel, doğal kaynakları ve kültürel sentezleri ile halk seramikleri mahiyetinde ortaya çıkmıştır. Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin formları; tabaklar, çanaklar, maşrapalar, küpler, şişeler, testiler, şekerlikler ve ender görülen mangal, yazı takımı, şamdan, gaz lambası gibi günlük kullanıma yönelik eşyalardır. Kırmızı killle çarkta şekillendirilen formlar, beyaz kille astarlanmış, bezemelerinde; sır altı ve sır üstü serbest fırça tekniği, barbutin tekniği, aplike tekniği, mermer teknikleri uygulanmıştır. Bezeme boya renkleri, genellikle kahve, siyah, kobalt mavi ve yeşildir, kırmızı, açık mavi, sarı, turuncu renkler miktarca az ve egemen renklerin tamamlayıcılarıdır. Kurşun içerikli sırları, şeffaf, yarı şeffaf ve nadiren örtücüdür. Sır renkleri; sır içeriklerine ve oksit katkılarına göre çeşitlenen yeşilin, sarının, şarabi olarak adlandırılan kahverengi-morun çeşitli tonlarıdır.

Resim 1. a. Ay-yıldız bezemeli [7] b. Nar demeti bezemeli [8] c. Çarkifelek motifi bezemeli [9] d. Üçgen madalyonlu [10] e. Balık f. Kuş g. Kalyon ı. Cami i. Ev tasvirli [7] tabaklar.

Geleneksel Çanakkale Seramikleri formlarında baskın karakter gösteren bezemeler, 'motifler' ve 'tasvirler' başlıklarıyla sınıflandırılabilir. Motifler; bitkisel motifler, çiçekler ve yapraklar, çarkı felek motifi çeşitlemeleri, madalyonlar, rozetler, tasvirler; yelkenli gemiler; kalyonlar ve kadırgalar, cami ve köşk tasvirleri, balık, zürafa, kuş tasvirleri ve stilize bir natüremort resmini çağrıştıran çiçek buketleridir. Kafes, damla, çiçek ve yaprak motifleri, bezemelerin içerisinde de yer almakla birlikte, tabakların ağız çevrelerine bordür şeklinde değerlendirilmiş, tabak içerisindeki kompozisyonlara sınır ve çerçeve oluşturmuşlardır (Resim 1).

Resim 2. a. Kuş başlı testi b. At başlı testi.
Mehmet Uzuner Koleksiyonu. Seramik Müzesi, Çanakkale. Fotoğraf: A. Güler, 2019.

Testi, şişe ve benzeri formların ön yüzlerinde, merkezi bir kompozisyona bağlı bütüne yayılan bezemeler; applike tekniğinde rölyef çiçekler, yapraklar, rozetler ile uygulanmıştır. Rölyef bezemeler, sır altı ve/veya sır üstü serbest fırça tekniği ile gösterilen bitkisel bezemeler ile birlikte, birbirleriyle ve formla bütünleşen kompozisyonlarla da verilmişlerdir (Resim 2).

2.1. Geleneksel Karakteristikler ve Üslup

Kişisel becerilere ve kişilerin değişen durumlarına göre şekillenen el sanatları ürünlerinin en genel karakteri, her bir ürünün bir diğerinin tekrarı olamamasıdır. Geleneksel Çanakkale Seramikleri repertuarında yer alan her bir eser de, benzer şekilde tek ve özgün örneklerdir. Erken dönem tabak çanak, küp vb. seramiklere göre, 19. yüzyılın ortasından sonra ortaya çıktıkları belirtilen [7] at başlı, kuş başlı testiler, hayvan formunda kaplar keskin biçimsel geçiş gösterirler. Her iki dönemin eserlerinin birbirlerine atıfta bulunan bezemeleri ve uygulama teknikleri, bünye, astar, dekor, sır renkleri benzeşir, geleneksel üslup birliği algısı yaratırlar. Genel repertuar özelliklerinin, repertuar içerisinde ayrı gruplar oluşturan

seramiklerin ve tek olarak görülen eserlerin karşılaştırmalı analizleri; çağdaş koşullarda sürdürülebilirliği sağlayan, değişmez, değişebilir, dönüşebilir veya çağdaş değişime uyulanabilir unsurları ortaya çıkarmaktadır. Bu yaklaşımla geleneksel olanı sürdürmede üretken ve çeşitlenebilir olanaklarla karşılaşılmakta, Geleneksel Çanakale Seramiklerinin üretimlerinin kesildiği yerden sürdürülmeye açık olduğu anlaşılmaktadır.

Geleneksel karakteristiklerin belirlenmesi açısından malzeme ve teknik: Dünya seramiklerinin gelişim süreci, malzemenin ve etkilediği üretim süreçleri ve sonuçlarının niteliklerine göre; kil eşya (clayware; 600-800 °C), toprak eşya (earthenware; 800-1100 °C), taşlaşmış pişirim (stoneware ortalama; 1200 °C) ve porselen (1200 °C veya üstü) olarak sınıflandırılmaktadır [11]. Sırlı seramikler, çömlekçilerin üretim tekniklerini geliştirmeleriyle ve yüksek dereceli pişirim gerçekleştirebildiklerinde başlamış ve M.Ö. 10 yüzyıldan itibaren renkli sırlar İran'da görülmüş, Orta Çağ İslam Sanatında metal oksitli sırlar yeniden canlandırılmış [11,12] halifelerin gezici çömlekçileri yoluyla 8.-9. yüzyıllardan itibaren yaygınlaştırılmıştır [12]. Düşük dereceli kurşun sırlı seramikler Yakın Doğu ve Avrupa'da geliştirilmiş, düşük dereceli kurşun sırlı çömlekçilik İslam Sanatının dekoratif renkliliğinden etkilenmiş ve çeşitli motifler ortaya çıkmıştır. Avrupa seramiklerinin gelişimini özellikle Güney Avrupa'da İslam Dünyası'nın genişlemesi ve hacli seferleri etkilemiştir [11]. Geleneksel Çanakale Seramikleri earthenware bünyeleri ve kurşun içerikli renkli sırları ile İslam seramiklerinin gelişimi ve yayılım alanı içerisinde. Üretim yöntemleri, malzemenin hazırlanmasından, şekillendirilmesi, astarlanması, bezemesi, bisküvi pişirimi, sırlanması ve sırlı pişirime yayılan genel süreçleri ve detaylı ara süreçleri kapsar. Kırmızı kil, çarkta şekillendirme, beyaz astar, bezeme teknikleri; serbest fırça, aplike ve barbutin, kurşun içerikli renkli sırlar ve odun pişirimi geleneksel yapının asal uygulamalarıdır. Ancak hiç birisi veya tümü tek başlarına Geleneksel Çanakale Seramiklerinin karakteristiklerinin belirleyicileri değil, veriliş tarzlarının araçlarıdır.

Formlar ve Bezemeler; veriliş tarzları ve geleneksel karakteristikleri: Geleneksel Çanakale Seramikleri tabaklarında bezemeler; yaşanan doğal ve yapay çevrenin figüratif tarzda stilize izlenim aktarımları (tasvirler; gemi, balık, zürafa, ev-cami- köşk vb., ağaç), madalyon çeşitleri ve çarkifelek çeşitlemeleri ile üç ayrı gruplaşma etkisi yaratırlar. Madalyonların astar bezekli renkli örnekleri ve serbest fırça dekorlu tek renkli geometrik (üçgen, daire, kare) biçiminde düzenlenmiş stilize bitki motiflerinden oluşan çeşitleri; çarkı felek motifinin kendi içerisindeki çeşitliliğinin yanı sıra, bitkisel motiflere dönüşmüş görünüşleri genel

gruplaşmalar içerisinde farklı üslup çeşitlenmelerini de göstermektedir. İzlenime dayalı betimlemeler dışında, madalyonların kimi örneklerinde ve dönemin diğer eserlerinde de görülen sembol niteliğinde motifler, yaygın bir sembolizmin seramik geleneğine yansımaları duyumsatmaktadır. Tek fırça vuruşları ile çizgisel lekesel figüratif anlatımlarda oluşan hacimsel etki, tabağın boşlukta kalan alanlarının yarattığı mekân ve uzam algısı, kompozisyona giren her detay figürün az çizgi ile stilize gösterilmesi, kompozisyonlarda, birimlerin yerleşimi ve birimler arası ilişkilerinde görsel ve ölçüsel dengelilikleri kusursuzdur. Geç Dönem at başlı, kuş başlı testiler ve at, aslan, deve figürü biçimli hayvan formunda kaplar, gövde, bacak ve baş-boyun parçalarının ayrı ayrı çarkta çekilerek birbirlerine eklenmeleri ile biçimlenmekte, form detayları ve madalyon, rozet, çiçek ve yaprak çeşitleriyle görülen bezemeler applike yöntemiyle verilmektedir. Sır altı ve/veya sır üstü serbest fırça tekniğinde bitkisel bezemelerle bütünleştirilen applike bezemelerin yanı sıra, kimi örneklerde, tornada çekilerek elle son hali verilen oturan deve ve aslan figürlerinin bezeme ögesi olarak testi gövdelerine yerleştirildikleri görülmektedir. At başlı testilerde gövdenin her iki yanına eklenen lale formunda küçük vazolar, çelenk biçiminde dairesel bezemeler, yaprak kanatlar, çiçekler, sır üstü bezemeler, testilerin yalnız bir atın yorumundan çok, hareket halinde bir fayton yorumu olduklarını düşündürürler. Erken dönemin bazı stilize bitkisel bezemeleri testilerde devam etmekle birlikte, tabaklardaki doğa izlenimi yerini ifadeci heykelsi bir anlatıma [13] ve özellikle aslan figürlerinde belli olan humor bir ifadeye, fabl gibi imgesel bir yaklaşıma bırakmıştır. Tabaklardaki kompozisyon dengesi, testiler ve figüratif formlarda da mevcuttur. Geleneksel sürdürülebilirliği sağlayacak temel karakteristikleri, kültürel bir sentez olarak ortaya çıkan bezemeleri ve formlarındadır.

2.2. Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin Sürdürülebilirliklerinde Değiştirilmeden Aktarılan ve Değişim ve Dönüşüme Açık Unsurlar

Geleneksel Çanakkale Seramikleri üretim geleneği, az çok değişime ve dönüşüme ve yeni bezeme ve form önerilerine de izin vermektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilirlikleri için aşağıda açıklanan beş genel yaklaşım öngörülebilmektedir.

a. Asıllarının yeniden üretilmesi: Formların ve bezemelerinin tekrar edilmesi, daha doğrusu 'tekrar edilmeye çalışılması', yalnızca 'benzerleriyle' yaşatılmasını ve minimum farklılıklarla 'çeşitlenerek' sürdürülmesini sağlayacaktır. Üretim araçları; geleneksel üretim yöntemleri, tamamlayıcı diğer üretim süreçleri ve üreticiye bağlı etkenler, Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin müze kalitesinde imitasyonlarının üretilmesini olanaksızlaştırmaktadır,

geçmişin eserlerinin her birisi bu nedenle tekdir. Sürdürülebilir gelenek için üretim araçları ve yöntemleri değiştirilemez unsurlardır.

b. Kendilerinden türetilmesi: Geleneksel Çanakkale Seramikleri; bezeme öğelerinin farklı kompozisyonlarda ve değişen bezeme teknikleri ile tekrarlanmaları ile oluşan zengin çeşitlilik gösterirler. Çarkta çekilen formların; birbirlerine eklenmesiyle oluşan, at, deve, aslan biçimli kaplar, at başlı, kuş başlı testiler, üretim tekniklerine bağlı, kendilerinden türemiş eserlerdir. Kendilerinden türetme temel bir yaklaşım olarak benimsendiğinde, her çağda yeni yorum ve eklemelerle sürdürülebilir geleneğin gelişmesini de sağlayacaktır.

c. Yeni geleneksel örneklerin geliştirilmesi: Geleneksel Çanakkale Seramikleri genel anlamda doğayı ve yaşamı, güncel varlıkları konu edinmiş, izlenim, sembolizm, lirik ve humor ifade tarzı ile yorumlanmışlardır. Benzer bir yaklaşımla, Geleneksel Çanakkale Seramikleri üretim geleneğindeki araçlar ve yöntemler kullanılmak koşuluyla, Çanakkale'ye ait doğa, güncel yaşam ve sahip olduğu değerlerin, kısaca çağdaş kültürünün ele alınması; seramik geleneğinin sürdürülmesi ve yerel repertuvara yeni geleneksel seramiklerin kazandırılması potansiyelini göstermektedir.

d. Ürün tasarımında esin kaynağı olarak değerlendirilmeleri: Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin geleneksel sürdürülebilirliği amacı ile esin kaynağı olarak tasarımda yararlanmak arasında temel farklılıklar vardır. Esin kaynağı olarak değerlendirilen geleneksel bezemeler ya da formlar, geleneksel bir ya da birkaç örneğinden kaynağına çağrışım yapma, hatırlatma etkisi yaratırlar. Ürün tasarımına geleneksel öğelerle estetik değer yükledikleri kadar yerel ulusal bir kimliği tanıtırılar. Bu bağlamda, seri veya kitle üretime yönelik tasarımlar, milli kültürel bir değeri yaygınlaştırma, kültürel kimlik beğenisi oluşturma işlevi taşırlar. Kültürel kimlikli ürün tasarımlarında hassasiyet gösterilmesi gereken en önemli konu, gösterilen kaynağı tanıtamayacak ölçüde değiştirilmemesidir.

e. Sanatsal üretimde esin kaynağı olarak değerlendirilmeleri: Geleneksel Çanakkale seramikleri sanatsal üretimlerinde sanatçıları etkileyebileceği kadar, sanatsal üretimlerin göstereceği yeni biçimleri, algılama farklılıklarını kendi doğası içerisinde değerlendirme açıklığına sahiptir. Sanatın özgürlüğü, sanat eserlerinin otonom yapısı şüphesizdir, ancak kültür varlıkları, konu veya bağlam olarak esere dahil ediliyorlarsa, ürün tasarımlarında olduğu gibi, eser kültürel bağlamlarını biçimde gösterebilmelidir.

3. ŞERİFE BİÇİCİ VE BURAK ÇİFTÇİ'NİN ESERLERİNDE GELENEKSEL ÜSLUP VE ÇAĞDAŞ YORUM

Şerife Biçici ve Burak Çiftçinin eserlerinde Geleneksel Çanakkale Seramiklerini sürdüren ve esin kaynağı olarak değerlendirdikleri iki ayrı üslup gelişimi görülmektedir. Sanatçıların üretimlerindeki başarıyı hazırlayan koşulları belirlemek için röportaj yapılmış, Geleneksel Çanakkale Seramiklerine yönelimlerini etkileyen; kişi, kurum, olay vb., lisans eğitimleri ve sonrasında kazanılan bilgi ve deneyimleri hakkında bilgi sağlanmıştır. Biçici, ÇOMÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nden 2007 yılında mezun olmuş, 2010 yılında yüksek lisansını tamamlamış, 2013 yılında Çanakkale Seramik Müzesi'nde çalışmaya başlamıştır. Geleneksel Çanakkale Seramiklerine yönelimini, Adil Can Güven'in Çanakkale'de açtığı Geleneksel Çanakkale Seramikleri sergisinde yer alan eserlerin Geleneksel Çanakkale Seramiklerinden ayırt edilemeyecek nitelikte ve kaliteli olmaları etkilemiştir. Biçici'nin geleneksel seramik üretimi, Adil Can Güven ve ailesi, Çanakkaleli Seramik Ustası İsmail Bütün ve Tanzer Orbay tarafından teşvik edilmiş ve desteklenmiştir. Hilal Taşkıran'ın öğretici olduğu Çanakkale Seramikleri Dekorları kursu (2017), çalışmalarının kapsamını genişletmiştir. Niyazi Önen ve Mehmet Uzuner Geleneksel Çanakkale Seramikleri koleksiyonlarının çalıştığı müzede sergilenmesi, örneklem ve üretim yöntemleri açısından katkı sağlamıştır. Geleneksel Çanakkale Seramiklerindeki zanaat ve ustalığın yarattığı coşkuyu yaşamak ve yaşatmak Şerife Biçici'nin geleneksel üretimlerinin en temel nedenidir[14].

Resim 3. a. Ay-yıldız bezemeli kuş başlı testi, 2017.
b. Rölyef nar demeti bezemeli kuş başlı testi, 2018.

Şerife Biçici kuş başlı testilerin yeni örneklerini geleneksel süreklilik tarzında üretmiştir. Eserlerinde erken dönemin serbest fırça dekorlu tabaklarındaki motifler, geç dönem testi

formlarına taşınmıştır. Motiflerin aktarımında serbest fırça tekniğine başvurduğu (Resim 3a) ve kimi çalışmalarında sır altı serbest fırça tekniğinde bezemeleri rölyef haline dönüştürdüğü (Resim 3b) izlenilmektedir. Testileri, Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde görülen birbirlerinden türetme yaklaşımını göstermektedir. Bu yaklaşımla, Şerife Biçicinin testilerinde geleneksel bezemeler yeni bir gösterim şekli olarak Çağdaş Geleneksel Çanakkale Seramiklerinde süreklilik izlenimi oluşturmaktadır. Eserlerinde profesyonel sanat eğitimi kaynaklı tasarım bilinci, Geleneksel Çanakkale Seramiklerindeki zanaatkar ruhun coşkusu ile bütünleşmektedir. Tutkuyla yapılandırılmaya çalıştığı etkili güzel, çarpıcı güzel amacı, onu dekoratif bir yorumdan ileriye taşımakta, zanaatkarlık kalitesi ile Çanakkale'nin geleneksel seramik repertuarına doğa ve yaşamı yücelten nitelikli ve anlamlı eserler kazandırmaktadır. Biçici'nin testi kompozisyonları, Çağdaş Geleneksel Çanakkale Seramikleri kapsamında değerlendirilebilmektedir.

Burak Çiftci, ÇOMÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'nden 2008 yılında mezun olmuş, 2009 – 2010 yılları arasında Antic Sanat El Sanatları adını verdiği atölyesini kurmuştur. Çanakkale Seramik Müzesi'nde göreve başladığı 2016 yılından önce, Troiapark Seramik Evi'nde (2010 -2013), Troia Medya'da (2012-2014) ve Çanakkale Belediyesi – Çanakkale Seramiği Anı Eşya Üretim Merkezi'nde (2014-2016) çalışmıştır. Geleneksel Çanakkale Seramikleri üretimi tercihini kendi atölyesinde edindiği deneysel çözümler etkilemiştir. Çanakkale Seramiği Anı Eşya Üretim Merkezi'nde İsmail Bütün ile birlikte, kayıtlara geçmiş yöresel seramiklerin birbirlerini Çanakkale Seramik Müzesi için üretmiş, seramik teknolojisi konusunda Tanzer Orbay'ın bilgi ve birikimlerinden faydalanmıştır. Geleneksel Çanakkale Seramikleri üretimindeki gelişimine katkıları için İsmail Bütün ve Tanzer Orbay'a teşekkür etmektedir. Geleneksel Çanakkale Seramiklerindeki form ve renk çeşitliliğini, ustalarının gözlem gücünün yanı sıra karikatür çizermişçesine sade çizgilerle aklındakini seramiğe yansıtma kusursuz bulduğunu, yöresel düğünlerde götürülen testilerin, çocuk doğumunda cinsiyete göre verilen testilerin, tek fırça darbeleriyle bezenen tabakların kendisini etkilediğini, gelenekseli yapabiliyorum' hissini yakaladığını ve geleneksel formlardan ya da desenlerden çıkışlı modern seramik yorumlara yönelmeye başladığını ifade etmektedir [14]. Çiftci'nin Geleneksel Çanakkale Seramiklerini uygulama yoluyla çözümleyici yaklaşımı çağdaş yorumlarında sanatsal, geleneksel ve işlevsel özgün ve sürdürülebilir sentezler geliştirmesini sağlamıştır. Fonksiyonel tasarımlarından çaydanlık formu, kesit olarak bakılırsa, geleneksel cami köşk tasvirli tabakların mimari formunu

taşımaktadır (resim 4a). Kubbemsi yapıda çaydanlık üzerine cami-köşk tasvirli tabakların bezemeleri, eski örneklerden türetme karakteri göstermekle birlikte, kaynağını aynı geleneksel bezemeden alan Geleneksel Çanakkale Seramiklerindeki çaydanlık formu ve işlevi yeni bir öneridir. Bitki çayı demleme amacıyla üretilen çaydanlık; gövde, süzgeç ve kapak olmak üzere üç parçalıdır. Gövde üstü ve kubbeli kapak arasında kalan ve form dışına taşırılan süzgecin ağzı, çaydanlık formuna bezemelerdeki mimarinin saçak görünümünü taşımaktadır. Mermer tekniği ile şekillendirdiği ve yeşil renk sırlı çaydanlıklarda ve bardaklarda (resim 4b); geleneksel sırlama uygulamasında teknik nedenlerle kapların alt kısımlarında bırakılan sırsız alan, tasarımda esin kaynağı olarak değerlendirmiştir.

Geleneksel Çanakkale Seramiklerinden at başlı testi, balıklı, kuşlu tabak ve üçgen madalyon motifleri ile yorumladığı iki duvar tabağında, lirik ifade ve anlam üretimi belirlenebilmektedir. Yaşam ağacına benzetebileceğimiz üçgen bitkisel madalyonu korur veya

ağaca sarılır gibi görünen at başlı testi birleşimi (resim 5a) ve doğayı ve canlı hayatı izleyen meraklı at başlı testi birleşimi (resim 5b) tabaklarda, geleneksel malzeme, üretim teknikleri, sır ve boya renklerinden feragat edilmemiştir. Eserlerinin verilmiş tarzları, sanatçının özgün yorumlarını gösterdikleri kadar, Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin sanatsal bağlarını hatırlatırlar.

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Şerife Biçici ve Burak Çiftci'nin, Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin sürdürülmesi amacıyla, amatör ruhla ürettikleri, kimi zaman zanaatkâr kimi zaman sanatçı kimliklerinin, kimi zaman tasarımcı potansiyellerinin ağır bastığı, ruh ve bilinç arasında köprüler kuran çalışmaları; Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin sürdürülebilir üslup özelliklerini koruyan ve esin kaynağı olarak yorumlanmalarında geleneksel kaynağını gösteren değerleri taşımaktadır. Geleneksel üretim yöntemlerinin sürdürülmesi kültürel sürekliliği sağlamada en önemli etkidir. Her iki sanatçıyı geleneksel üretime teşvik eden ustalarla kazandıkları deneyimleridir. Yükseköğretimle kazandırılan batılı anlamda tasarım bilgisi şüphesiz gereklidir ancak, sanatçılarımız, tasarımcılarımız kendi değerleriyle bu bilgileri değerlendirebildiklerinde özgün ulusal sanatımız, tasarımlarımız gündeme gelecektir. Bu nedenle yükseköğretimde geleneksel sanatların ağırlığı ve geleneksel olana özendirici ve yönlendirici vizyon ve planlama eksikliği giderilmelidir. Geleneksel sanatlar, özgün yaşam ve düşünce tarzlarının, sanat ve toplumların sağduyuları ve varlıklarının belirleyicileridir.

KAYNAKÇA

- [1]Özer, İ., Sağır M., Baykara, İ. vd. (2018). Çanakkale İlinde Paleolitik Dönem İnsan İzleri. DTCF Dergisi, s. 99-116.
- [2] Chishull, E. D. (1993). E.D. Chishull, Türkiye Gezisi ve İngiltereye Dönüş. (Çev.) B. Orhan, İstanbul.
- [3] Tekkök Karaöz B. (2018). Çanakkale Seramikleri, 17.Yüzyıldan 21.Yüzyıla. Çanakkale Araştırmaları Dergisi Türk Yıllığı, sayı 16 (25):23-38.
- [4]Bütün, İ. (2017). Geleneksel ve Çağdaş Çanakkale Seramikleri Çalıştayı, yayınlanmamış Panel Kayıtları. Çanakkale: Seramik Müzesi.

6.
ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜR
VE SANATLARINI TANITMA
SEMPOZYUMU - ÇALIŞTAYLARI

6th
INTERNATIONAL TURKISH
CULTURE AND INTRODUCTION
OF ARTS SYMPOSIUM-WORKSHOPS

- [5] **GMKA Proje (2010)**. Anı Eşya Üretim merkezi. 07.06.2019 tarihinde <http://eski.canakkale.bel.tr/icerik/3909/canakkale-seramigi-ani-esya-ve-uretim-merkezi/> adresinden erişildi.
- [6] **Fehervari, G. (2000)**. Ceramics of the Islamic world : in the Tareq Rajab Museum. London New York, N.Y. : I.B. Tauris.
- [7] **Öney, G. (1971)**. Türk Devri Çanakkale Seramikleri. Ankara: Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş. Yayını.
- [8] **Victoria&Albert Museum (2019)**. Collections. Museum number: 879-1884. 7 Haziran 2019 tarihinde <http://collections.vam.ac.uk/item/O85346/plate-unknown/> adresinden erişildi.
- [9] **Canakkale Plate – Free Brush Strokes (2011)**. Ceramopolis The e-museum of ceramics. 7 Haziran 2019 tarihinde http://www.ceramopolis.com/?attachment_id=1072 adresinden erişildi.
- [10] **Çanakkale Seramikleri Envanteri (1999)**. 7 Haziran 2019 tarihinde Suna-İnan Kıraç Koleksiyonu Çanakkale Seramikleri. http://seramik.kaleicimuzesi.com/seramik_tr.php?sid=180&page=24 adresinden erişildi.
- [11] **Kun, C. (2008)**. Hall of Ceramic Culture. Choi Kun- Chang Ki-Hoon (Ed.). South Korea: Gyeonggi Ceramic Museum Publishes.
- [12] **Anılanmert, B., Rona, Z. (2008)**. Sır. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt 3, s.(1405), İstanbul: Yem Yayınları.
- [13] **Aktuğ Atalay, C.(2010)**. Sanat ve Bellek. Ankara: Grada Yayıncılık.
- [14] **Güler, A. (Mart, 2019)**. Şerife Biçici ve Burak Çiftçi röportajları. Çanakkale: Seramik Müzesi.

Sorumlu Yazar:

Ad SOYAD : Ayşe GÜLER
Bölüm/Anabilim Dalı, Fakülte, Üniversite: Seramik ve Cam Bölümü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Adres: Çanakkale Onsekiz Mart Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, Terzioğlu Kampusu, Çanakkale.
Posta kodu: 17020
Telefon: 286.2180018/3061 GSM 541 6716995 E-posta: aguler@comu.edu.tr